

Zenon Ślusarczyk*

Przemieszczanie się osób w strefie Schengen Unii Europejskiej

Wstęp

Istotą strefy Schengen jest zapewnienie obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej swobodnego przemieszczania się i zniesienie rygorystycznych procedur kontrolnych na granicach z zachowaniem wszelkich środków ostrożności dla bezpieczeństwa i ochrony obywateli. Dlatego też utworzono wspólny system informacyjny, ujednociono zasady dotyczące kontroli i ochrony zewnętrznych granic strefy, przyjęto wspólny system azylowy i wprowadzono współpracę między służbami granicznymi. Dotyczy to zwłaszcza nielegalnej imigracji osób z państw niebędących członkami UE. Regulacje prawne UE i państw członkowskich w tym zakresie ulegają modyfikacji.

Celem artykułu jest prezentacja najważniejszych zagadnień związanych z przemieszczaniem się osób w strefie Schengen Unii Europejskiej i uzasadnienie tezy, że polityka imigracyjna UE jest istotną dziedziną regulacji prawnych, uwzględniającą staż członkowski państw oraz współpracę ich służb granicznych, wymogi azylowe i zasady przyznawania obywatelstwa.

Strefa Schengen i jej istota

Uregulowania dotyczące strefy Schengen zawarte są w takich dokumentach UE, jak:

1. Traktat amsterdamski (prawo pierwotne – traktatowe) z 1997 roku (Szachon-Pszenny, 2014: 20–27).
2. Układ z Schengen z 1985 roku w sprawie stopniowego znoszenia granic wewnętrznych UE.

---

* Prof. nadzw. dr hab. Zenon Ślusarczyk – Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi.

3. Konwencja wykonawcza do układu z Schengen podpisana w 1990 roku.
4. Protokoły i decyzje o przystąpieniu do układu z 1985 roku i do Konwencji Wykonawczej z 1990 roku Włoch, Hiszpanii, Portugalii, Grecji, Austrii, Danii, Finlandii i Szwecji.
5. Decyzje i deklaracje przyjęte przez Komitet Wykonawczy ustanowiony na mocy Konwencji Wykonawczej wraz z aktami przyjętymi dla wykonania tej Konwencji przez organy, którym Komitet przyznał odpowiednie uprawnienia do podejmowania stosownych decyzji w zakresie spraw dotyczących funkcjonowania strefy Schengen (Tuora-Schwierskott, 2015: 257–258).

Wymienione regulacje stały się częścią traktatu lizbońskiego. Należy również dołączyć do dorobku Schengen umowy i decyzje, które nawiązują do wstąpienia w struktury Schengen następnych państw członkowskich. Od momentu podpisania Traktatu amsterdamskiego do strefy Schengen dołączyły: Polska, Słowacja, Estonia, Szwajcaria, Malta, Czechy, Islandia, Łotwa, Norwegia, Lichtenstein, Czechy, Słowenia, Węgry i Litwa. W oparciu o układ z Schengen i Konwencję Wykonawczą utworzono akty prawa wtórnego Unii Europejskiej, które wyznaczają zasady funkcjonowania strefy Schengen. Najważniejszym takim aktem jest kodeks graniczny Schengen. Zakres *acquis* Schengen formułowany jest za każdym razem, gdy do strefy Schengen wstępują kolejne państwa. W zasadzie dorobek Schengen stosuje każde państwo członkowskie Unii Europejskiej. Jednak Zjednoczone Królestwo oraz Irlandia stosują go tylko częściowo i nie przynależą do strefy Schengen. Cypr, Rumunia i Bułgaria także nie w pełni uczestniczą w tej strefie, jednakże ich obowiązkiem jako członka Unii Europejskiej jest przystąpienie do strefy. Natomiast państwami, które należą do strefy Schengen, ale nie są państwami członkowskimi UE, są Szwajcaria, Islandia, Lichtenstein.

Ogólnie biorąc, strefę Schengen tworzą państwa, które przystąpiły do układu Schengen oraz Konwencji Wykonawczej albo związane są w pewnym stopniu przepisami tychże aktów prawnych w oparciu o umowy międzynarodowe. Można wymienić kilka rodzajów członkostwa w strefie Schengen:

- państwa, które przystąpiły do układu z Schengen i Konwencji Wykonawczej Schengen: Grecja, Włochy, Portugalia, Szwecja, Austria, Dania, Hiszpania, Finlandia;
- państwa, które zawarły układ z Schengen oraz przyjęły Konwencję Wykonawczą Schengen: Belgia, Luksemburg, Francja, Holandia, Niemcy;
- państwa związane z dorobkiem Schengen, którym całkowite jego stosowanie umożliwiła decyzja Rady Europejskiej: Słowenia, Łotwa, Polska, Malta, Czechy, Węgry, Słowacja, Litwa;
- państwa związane z dorobkiem Schengen, którego niepełne stosowanie dała decyzja Rady: Cypr, Bułgaria, Chorwacja, Rumunia;
- państwa posiadające specjalny status, do których stosuje się tylko niektóre przepisy *acquis* Schengen: Republika Irlandii, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;

- państwa stowarzyszone związane przepisami *acquis* Schengen na podstawie umów międzynarodowych: Szwajcaria, Norwegia, Lichtenstein, Islandia.

Zakres definicji pojęcia *państwo członkowskie* ogranicza się do państw będących członkami Unii Europejskiej i strefy Schengen, zaś państwami trzecimi są państwa, które nie należą ani do Unii Europejskiej, ani do strefy Schengen. Jednak ze względu na to, że niektóre państwa należą tylko do UE lub strefy Schengen należy wyjaśnić jeszcze dwa pojęcia: *państwa nieczłonkowskie UE* i *państwa nieczłonkowskie strefy Schengen*. Państwami nieczłonkowskimi UE są państwa, które należą do strefy Schengen, ale nie przynależą do UE. Natomiast państwami nieczłonkowskimi są państwa należące do UE, ale niebędące w strefie Schengen.

Wymiaru terytorialnego strefy Schengen nie da się jednoznacznie określić ze względu na to, że państwa w różnym stopniu przyjęły *acquis* Schengen. Aby zapobiec tego typu sytuacjom, podpisano traktat, który określa, że każde przystępujące do UE państwo zobowiązane jest do przyjęcia dorobku Schengen, a po spełnieniu wskazanych wymagań ma obowiązek zostać członkiem strefy Schengen. Niemniej jednak państwa, które przystąpiły do UE przed rokiem 1999 i nie miały obowiązku przyjęcia *acquis* Schengen, zachowały szczególną pozycję.

Pozycja państw niebędących członkiem Unii Europejskiej jest właściwie dość podobna do sytuacji państw członkowskich Unii Europejskiej. Różnica jest tylko w procesie stanowienia prawa rozwijającego dorobek Schengen przez Islandię, Szwajcarię, Lichtenstein i Norwegię. Obywatele wymienionych państw mogą tak samo swobodnie się przemieszczać jak obywatele państw członkowskich. Państwa te nie mogą brać udziału w powiększaniu dorobku Schengen, dlatego że do tworzenia prawa wtórnego upoważnione są tylko instytucje Unii Europejskiej. Norwegia i Islandia nie przystąpiły do UE, lecz do strefy wolnego handlu w ramach EFTA, a także do strefy swobodnego rynku wewnętrznego w ramach EOG, bez udziału w unii celnej, zasadach i polityce Unii Europejskiej oraz systemie instytucjonalnym (Doświadczony-Borysiak, 2007: 94). Do strefy Schengen przystąpiły w 2001 roku Norwegia, Islandia, Dania, Szwecja i Finlandia, jednak Norwegia i Islandia mogą nie przyjąć aktu albo środka, który jest oparty na dorobku Schengen, a co więcej opuścić strefę Schengen.

Szwajcaria do strefy Schengen przystąpiła w 2008 roku, zaś Lichtenstein w 2011 roku. Oba te państwa przyjęto do strefy Schengen w oparciu o decyzję Rady w sprawie całkowitego przestrzegania przepisów *acquis* Schengen. Szwajcaria, pomimo że nie jest w Unii Europejskiej, współpracuje z nią w wielu dziedzinach. Nie podjęła decyzji o przystąpieniu do UE ze względu na swoją historyczną neutralność oraz podejmowanie decyzji w drodze referendum. Szwajcaria nie uczestniczy w umowach ani ugrupowaniach wojskowych, co przyczyniło się do tego, że Genewa została siedzibą ONZ, EFTA oraz innych instytucji międzynarodowych, takich jak Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), Światowa Organizacja Handlu (WTO) czy Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża. Zadowolająca sytuacja gospodarcza Szwajcarii powoduje, że nie wymaga ona pomocy ze strony UE. Podobnie jest z Lichtenste-

inem, który związany jest ściśle ze Szwajcarią unią celną. Należy również do EOG, co umożliwia mu bezwarunkowe korzystanie ze swobód rynku wewnętrznego.

Utworzono Komitet Mieszany, który podejmuje decyzje dotyczące Norwegii, Islandii, Szwajcarii i Lichtensteinu. Komitet Mieszany służy łączeniu interesów krajów członkowskich i nieczłonkowskich Unii Europejskiej, które tworzą strefę Schengen. Składa się on z przedstawicieli rządów tych państw oraz przedstawicieli Rady i Komisji Europejskiej. W ramach Komitetu Mieszanego państwa te mogą uczestniczyć w pracach komitetów, które pomagają Komisji Europejskiej, mają prawo do kierowania na piśmie uwag do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także do konwersacji na posiedzeniach parlamentarnych Parlamentu Europejskiego.

Sytuacja Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii oraz Irlandii i Danii dotycząca strefy Schengen jest dość skomplikowana. Wielka Brytania oraz Irlandia mają swoje zasady odnoszące się do kontroli granicznych i upoważnienia do kontrolowania na swoich granicach razem z innymi państwami członkowskimi osób wjeżdżających, jeżeli uznają to za niezbędne, oraz prawo decydowania o przyznaniu lub nieprzyznaniu zezwolenia na wjazd obywateli innych państw (zob. więcej Szachoń-Pszenny, 2011). W 1921 roku utworzyły obszar wspólnego podróżowania, dzięki któremu obywatele mogli podróżować po ich terytoriach jedynie z dokumentem ze zdjęciem. Dlatego też państwa te nie były zainteresowane wzmocnieniem współpracy z Unią Europejską. Wielka Brytania i Irlandia mają odmienne stanowiska odnośnie do przemieszczania się obywateli państw trzecich. Ogólnie swobodny przepływ obywateli oznacza możliwość przemieszczania się wszystkich obywateli Unii Europejskiej oraz obywateli państw trzecich, którzy zgodnie z prawem przekroczyli zewnętrzne granice.

Wielkiej Brytanii oraz Irlandii nie obligują postanowienia wydane przez prestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, umowy międzynarodowe zawarte przez Unię Europejską na ich podstawie i orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, które interpretują wydane postanowienia. Mogą również wystąpić z wnioskiem o zastosowanie w stosunku do siebie niektórych bądź wszystkich przepisów *acquis Schengen* (Szachoń-Pszenny, 2011: 101).

Dania może znajdować się poza polityką imigracyjną, wizową i azylową, aczkolwiek może włączyć się w każdą z wymienionych polityk po powiadomieniu Rady. W przeciwieństwie do innym państw należących do Unii Europejskiej i strefy Schengen Dania otrzymuje decyzje wydawane na podstawie dorobku Schengen z kilkumiesięczną zwłoką (Szachoń-Pszenny, 2011: 160, 165).

Myślą przewodnią przy tworzeniu systemu Schengen było zniesienie kontroli na granicach państw zachodnioeuropejskich, które biorą udział w integracji gospodarczej. Gdy inicjatywę tę zaczęto wprowadzać w życie, powstał jednak spór między państwami należącymi do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Dotyczył on tego, kto może swobodnie przekraczać granice. Niektóre państwa uważały, że przemieszczać się mogą tylko obywatele państw członkowskich, zaś pozostałe państwa były

zdania, że aby swoboda ta mogła być całkowicie realizowana, należy dać możliwość przemieszczania się także obywatelom państw trzecich. W efekcie podpisano oddzielną umowę międzynarodową zwaną układem z Schengen, która została przyjęta tylko przez niektóre państwa członkowskie. Uzupełnieniem tego układu była konwencja do układu z Schengen określająca zasady znoszenia kontroli na wewnętrznych granicach. Państwa, które zdecydowały się na podpisanie Konwencji Wykonawczej, zobowiązane były do pełnego zlikwidowania kontroli. W związku z tym zagwarantowały sobie możliwość przywrócenia tych granic w razie zaistnienia niebezpieczeństwa dla interesów lub ludności państwa. Utworzono w tym celu Komitet Wykonawczy Schengen, który w 1995 roku podjął decyzję dotyczącą przywracania kontroli w razie zakłócenia porządku publicznego lub bezpieczeństwa. W decyzji ustalono, że państwo, które planuje przywrócić kontrolę, zobligowane jest do powiadomienia o tym fakcie pozostałych państw członkowskich oraz podania przyczyny, określenia czasu trwania kontroli. Skonkretyzowano również czynności związane z przedłużeniem bądź anulowaniem kontroli (zob. Trojanowska-Strzęboszewska, 2014: 7–31).

W marcu 2006 roku Rada i Parlament Europejski wydały rozporządzenie ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granicę (kodeks graniczny Schengen). W kodeksie tym umieszczono przepisy dotyczące przekraczania zewnętrznych i wewnętrznych granic oraz chwilowego przywracania kontroli na granicach wewnętrznych. Zgodnie z art. 23 kodeksu granicznego w przypadku poważnego zagrożenia porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego państwo członkowskie może wyjątkowo przywrócić kontrolę graniczną na swoich granicach wewnętrznych na czas ograniczony nie dłuższy niż 30 dni lub na przewidywany okres trwania poważnego zagrożenia, jeżeli przekracza on 30 dni, zgodnie z procedurą określoną w art. 24, lub w nagłych przypadkach zgodnie z procedurą określoną w art. 25 zakres i czas trwania tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych nie przekraczają tego, co jest ściśle niezbędne dla reakcji na poważne zagrożenie (Rozporządzenie [WE] nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r.).

W latach 2000–2003 i 2006–2010 zanotowano 56 przypadków przywrócenia kontroli na granicach wewnętrznych. Często ze sposobności przywracania kontroli korzystała Francja (12 przywróceń). Następnym państwem była Hiszpania, która 9 razy zgłosiła chęć przywrócenia kontroli. Niemcy zgłosiły 5 przypadków, Islandia – 4, natomiast Austria, Norwegia, Finlandia i Belgia – po 3 przypadki (Trojanowska-Strzęboszewska, 2014: 53). Tabela w załączniku nr 1 przedstawia powody przywracania kontroli.

Najczęstszym powodem przywracania kontroli były wydarzenia polityczne. Obawiano się w związku z tymi wydarzeniami demonstracji, a także kolejnych zamachów terrorystycznych po 11 września 2001 roku. Kolejnym powodem przywracania kontroli były wydarzenia mające związek z przestępczością. Odnotowano jedynie

pojedyncze przypadki przywracania kontroli ze względu na migrację. Wszystkie dotyczyły działań podjętych przez władze belgijskie, na które w jednym przypadku odpowiedziały władze Luksemburga, również przywracając kontrolę. Najdłuższa, trzytygodniowa kontrola trwała na belgijskich granicach w związku z pobytem rodziny królewskiej w rejonach przygranicznych, mistrzostwami w piłce nożnej oraz regulacją nielegalnych imigrantów. Natomiast najkrótsze przywrócenie kontroli trwało jeden dzień. We wszystkich przypadkach nie zwrócono się do instytucji UE o przedłużenie kontroli. Zasięg przywróconych kontroli również był dość urozmaicony. Przywracano nie tylko kontrole na wszystkich istniejących granicach wewnętrznych określonego kraju, ale również jedynie na wyznaczonych granicach wewnętrznych z jednym sąsiadującym państwem (np. granica francusko-włoska) albo na pewnych odcinkach granicy, ograniczając się do regionu, np. przywrócono kontrolę na hiszpańsko-francuskiej granicy w regionach Guipúzcoa i Nawarra z powodu trwających tam obchodów dnia żołnierza baskijskiego w 2009 roku.

Polska polityka migracyjna

Pomimo że Polska od kilkudziesięciu lat jest docelowym punktem migrantów, to jednak przez dłuższy czas nie określono przepisów odnoszących się do wjazdu, pobytu oraz zatrudnienia cudzoziemców. Rozwój polityki migracyjnej w Polsce przechodził w trzech etapach, które dotyczyły przystąpienia do Unii Europejskiej i systemu Schengen.

W 1997 roku przyjęto pierwszą poprawioną wersję ustawy o cudzoziemcach. Wprowadzono więcej mechanizmów kontrolnych. Był to czas negocjacji warunków wejścia Polski do UE. Cechował się istnieniem coraz bardziej restrykcyjnych warunkowań w dostępie cudzoziemców do rynku pracy oraz względnie tolerancyjną polityką wizową głównie wobec obywateli państw sąsiadujących niebędących członkiem Unii Europejskiej. Przed akcesją Polski do UE polityka migracyjna nie była do końca unormowana. Należy podkreślić, że mimo wzmocnienia kontroli w 2003 roku przeprowadzono amnestię. Objęto nią konkretnie wskazanych nielegalnych imigrantów. Lata 2004–2007 były drugim etapem tworzenia polityki migracyjnej. W związku z wyjazdem licznych pracowników z Polski tezy przeciwko dużej otwartości polskiego rynku pracy straciły moc. W sierpniu 2006 roku minister pracy i polityki społecznej ze względu na żądania polskich przedsiębiorców w związku z niedostatkiem pracowników w niektórych sektorach wydał rozporządzenie, które pozwalało obywatelom Rosji, Białorusi i Ukrainy podejmować sezonową pracę w branży rolniczej bez starania się o pozwolenie na pracę. Jednak aby ujednoczyć polskie przepisy z zasadami układu z Schengen, wprowadzono opłatę za wizy krótkoterminowe. Spowodowało to, że ruch po wschodniej granicy Polski stał się mniej atrakcyjny. Coraz większe ograniczenia wjazdu cudzoziemców oraz duże zaangażowanie w przeprowadzanie kontroli na granicach i wewnątrz państwa uzmysłowiły polskim władzom,

że konieczne jest wprowadzenie nowych przepisów, które uregulowałyby status nielegalnych imigrantów. Dlatego też, zmieniając przepisy prawa, w 2007 roku ogłoszono drugą amnestię dla nielegalnych imigrantów. Trzeci etap rozpoczął się w momencie, gdy Polska przystąpiła do strefy Schengen i w całości wprowadziła do prawa polskiego dorobek prawny UE dotyczący wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Efektem długich rozmów urzędników i ekspertów na temat polityki migracyjnej był projekt dokumentu strategicznego, który w 2011 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przedstawiło do konsultacji z obywatelami. Etap ten zakończył dość długi przebieg ustanawiania nowych norm prawno-instytucjonalnych w zakresie polityki migracyjnej. Na szczelbu oficjalnym przedstawiono warunki integracji, biorąc pod uwagę przede wszystkim znajomość języka polskiego. Usunięto również bariery biurokratyczne w postępowaniu uzyskania pozwolenia na pobyt i pracę oraz otrzymania obywatelstwa polskiego (Grot, Kaźmierkiewicz, 2014: 74–76).

Koniecznym krokiem do sporządzenia dokumentu określającego politykę migracyjną było utworzenie Zespołu do spraw migracji w 2007 roku, który stał się organem doradczym Rady Ministrów. Zadaniem Zespołu jest badanie, w jakim kierunku zmierzają reformy prawne przeprowadzane w polityce migracyjnej oraz składanie propozycji dotyczących funkcjonowania pewnych instytucji oraz zmian w polityce. Stworzono sześć grup roboczych do spraw związanych z imigracją zarobkową, integracją obcokrajowców, przeciwdziałaniem nielegalnej imigracji, reemigracją oraz gromadzeniem i wymianą statystyk. W 2009 roku Zespół przystąpił do opracowywania dokumentu strategicznego. Treść dokumentu przyjęto w 2010 roku, po czym poddano go procesowi konsultacji społecznych.

Ostatecznie w 2012 roku rząd polski przyjął strategię migracyjną. Dokument ten zawiera unormowania w zakresie legalnej i nielegalnej migracji, obywatelstwa, repatriacji oraz integracji obcokrajowców. Precyzuje założenia dotyczące przyjmowania imigrantów, ułatwia procedury uzyskania zezwoleń na pracę i pobyt, a także przedstawia pomysły rozwiązania sytuacji nielegalnych imigrantów.

Przyjęcie dokumentu *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania* rozpoczęło kolejny etap prac nad wydajniejszym zarządzaniem migracją. Dokument ten jest programem, więc nie proponuje żadnych konkretnych propozycji przyjęcia przepisów prawnych, planu wprowadzania rozwiązań oraz środków finansowania tych rozwiązań. Następnym przyjęcia polityki migracyjnej było skoordynowanie celów i zadań sformułowanych w dokumentach rządowych odnoszących się do obszarów objętych polityką migracyjną oraz wprowadzanie zmian w istniejących już politykach, np. w polityce wizowej, jak również tworzenie nowych polityk, np. polityki integracyjnej. Najważniejszymi instytucjami współodpowiedzialnymi za wykonywanie polityki migracyjnej w Polsce są: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Straż Graniczna, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Finansów oraz Urząd ds. Cudzoziemców. Nadzór nad działalnością służb przeprowadzających kontrole, pracą instytucji, które wydają zezwolenia na pobyt, oraz

odpowiedzialność polityczna należy do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Natomiast kontrolę na granicy oraz kontrolę pobytu przybyłych do Polski przeprowadza Straż Graniczna. Do jej zadań należy prowadzenie dochodzeń, zatrzymań, wydalanie nielegalnych imigrantów. Coraz większą rolę odgrywa Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, które pomaga imigrantom wejść na polski rynek pracy.

Po przeprowadzeniu nowelizacji ustawy o cudzoziemcach zakres kompetencji Straży Granicznej znacznie się zwiększył. Zaostrzono kryteria otrzymania wizy i przejścia przez granicę. Straż Graniczna została uprawniona do sprawdzania informacji podawanych przez cudzoziemców. Ustawa o cudzoziemcach wymienia przesłanki odmowy udzielenia zezwolenia na wjazd do Polski, np. jeśli nazwisko wnioskodawcy zamieszczone jest w krajowej bazie osób niepożądanych lub w Systemie Informacyjnym Schengen lub gdy we wniosku były umieszczone fałszywe informacje. Wprowadzono także dodatkowe kary za naruszenie przepisów dotyczących wjazdu i pobytu, a nielegalne przekroczenie granicy zostało uznane za przestępstwo, za które grozi osadzenie w zakładzie zamkniętym oraz wydalenie. Jednakże przymusowe wydalenie jest środkiem koniecznym tylko wtedy, gdy występuje ryzyko ucieczki nielegalnego imigranta. Jeżeli cudzoziemiec dobrowolnie opuści kraj, to podlega wyłącznie rocznemu zakazowi wjazdu do kraju, może zaś ubiegać się o wjazd do innego państwa należącego do UE.

Według definicji umieszczonej w ustawie cudzoziemcem jest ten, kto nie posiada obywatelstwa polskiego (Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o cudzoziemcach). Określono w niej grupy, które podlegają kontroli, oraz podstawowe zasady działania urzędników wobec cudzoziemców. Kolejne poprawki do ustawy określiły prawa i obowiązki obywateli państw należących do UE i Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz obywateli państw trzecich. Rozszerzono również zasady traktowania grup o specjalnym statusie, np. uchodźców, posiadaczy Karty Polaka czy repatriantów.

Zmiany legislacyjne wprowadzone przez UE przyczyniły się do zmiany polityki azylowej. Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uregulowała sytuację cudzoziemców, wprowadzając pobyt tolerowany, w przypadku gdy osoba taka nie może uzyskać statusu uchodźcy.

Polska w 2006 roku ułatwiła obywatelom niektórych krajów niebędących członkiem UE dostęp do rynku pracy poprzez zniesienie obowiązku posiadania zezwolenia na pracę i zastąpienie go systemem składania deklaracji przez pracodawców. Rozwiązanie to zastosowano wobec obywateli Ukrainy, Białorusi i Rosji na okres do trzech miesięcy w czasie sześciu kolejnych miesięcy. W następnych latach rozszerzono zakres o obywateli Gruzji i Mołdawii, zezwalając im na pracę przez sześć miesięcy w roku. Ostatnie zmiany wprowadziły możliwość zmiany pracodawcy w danym okresie pracy sezonowej.

Zmniejszanie skali nielegalnej imigracji

Nieodłącznym zjawiskiem migracji jest imigracja nielegalna. Można ją zdefiniować jako wjazd na terytorium kraju lub pozostanie w nim w sposób łamiący obowiązujące w danym kraju prawo. Imigrant decydujący się na taki sposób przybycia do kraju przyjmującego naraża siebie, a czasami także swoją rodzinę na pewne niebezpieczeństwo, np. ryzyko deportacji skutkujące zakazem ponownego wjazdu do kraju, ryzyko śmierci w czasie nielegalnego przekraczania granicy (utonięcie w rzekach granicznych lub podczas podróžowania drogą morską, niehumanitarne warunki w czasie transportu – w kontenerach czy ciężarówkach, ekstremalne warunki pogodowe – wychłodzenie lub przegrzanie, przekraczanie zaminowanych granic, pobicie cudzoziemców w państwach tranzytowych). Wyróżnia się trzy metody nielegalnej imigracji (Bąba, 2009: 60–62):

1. Nielegalne przekraczanie granicy dotyczy często obywateli, którzy zobowiązani są do posiadania wizy. Metodę tę wykorzystują często zorganizowane grupy przestępcze w handlu ludźmi, przemyśle narkotyków lub broni.
2. Fikcyjne małżeństwo z obywatelem państwa przyjmującego – otrzymanie prawa stałego pobytu w zamian za określoną sumę pieniężną.
3. Nielegalne przedłużanie pobytu osób, którym skończyła się wiza – cudzoziemiec przybywa do kraju legalnie, jednak wskutek utraty ważności wizy następuje naruszenie zasad legalnego pobytu (Bąba, 2009: 63–64).

Za przemyt ludzi grozi niewielka kara, tymczasem jest to dość zyskowne działanie. Zorganizowane grupy przestępcze mają dobrze opanowane szlaki przerzutowe. Walka z tym procederem jest stosunkowo trudna, gdyż osoby chcące przedostać się nielegalnie na teren państwa należącego do UE z własnej woli kontaktują się z członkami zorganizowanych grup przestępczych i wyrażają zgodę na dyktowane przez nich niekorzystne warunki. Z kolei gdy cudzoziemcy tacy zostaną zatrzymani, nie chcą współpracować z organami ścigania, gdyż boją się zemsty lub liczą na kolejną próbę przekroczenia granicy w ten sam sposób.

Głównym celem imigrantów jest kierunek zachodni i północny. Najczęściej imigrują osoby pochodzące z biednych i słabo rozwiniętych krajów Afryki i Azji. Stosują różne sposoby przedostania się na obszar Unii Europejskiej. Decydują się na długie piesze wędrówki albo wykorzystują drogi morskie. Podróżują, posługując się fałszywymi dokumentami oraz w ukryciu w ciężarówkach czy kontenerach. Przemieszczają się zazwyczaj w małych, kilku- lub kilkunastoosobowych grupach, udając turystów.

- Europol określił najważniejsze nielegalne trasy przerzutowe. Zaliczył do nich:
- trasę północną: z Rosji przez państwa nadbałtyckie do Skandynawii albo przez Polskę i Czechy do Austrii i Niemiec,
  - trasę południową: przez Morze Śródziemne z Turcji albo państw Bliskiego Wschodu do Włoch i Grecji, a także z Maroka do Hiszpanii,
  - trasę bałkańską: z Bośni i Hercegowiny lub Albanii do Włoch albo Grecji.

Nielegalna imigracja ma zarówno prawny, jak i gospodarczy wymiar. W ujęciu prawnym nielegalna imigracja dotyczy kwestii związanych z pobytem oraz pracą, natomiast w aspekcie gospodarczym należy uwzględnić wpływ nielegalnej imigracji na gospodarkę państwa. Najczęściej nielegalni imigranci zatrudniani są w sektorze rolniczym, budowlanym, a także przy pracach okresowych. Jeśli chodzi o kobiety, to przeważnie zatrudniane są jako sprzątaczkki lub opiekunki osób starszych. Dlatego też stworzenie polityki migracyjnej dotyczącej zwalczania nielegalnej imigracji stało się wyzwaniem dla organów Unii Europejskiej oraz państw członkowskich (Tuora-Schwierskott, 2015: 257–258).

Wstępne uregulowania kwestii nielegalnej imigracji zostały zawarte w Programie haskim – *Wzmocnienie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE*. Przyjęto go w 2004 roku na posiedzeniu Rady Europejskiej. Pierwsze akty prawa wtórne, które dotyczyły obywateli państw trzecich, odnosiły się do zasad dopuszczenia i ich pobytu na terytorium krajów należących do Unii Europejskiej. W 2004 roku uchwalono dyrektywę określającą warunki przyjmowania obywateli państw trzecich. Prawo do wjazdu na teren UE miały osoby studiujące, biorące udział w wymianie szkolnej, a później również osoby prowadzące badania naukowe. W 2007 roku Komisja Europejska zaprezentowała projekt dyrektywy, która ustanawiała tzw. Niebieską Kartę. Miała ona pozwolić na legalne zatrudnienie i zamieszkanie w wybranym państwie Unii Europejskiej przez okres 2 lat. Po tym czasie imigrant mógłby wybrać, czy chce wrócić do swojego kraju, czy przenieść się do innego państwa będącego członkiem UE, pod warunkiem że otrzymał tam ofertę pracy. Osoby ubiegające się o Kartę musiałyby spełnić dość wysokie wymagania, m.in.: posiadać przynajmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe czy też dostać trzy razy wyższe wynagrodzenie od minimalnej stawki obowiązującej w kraju, do którego przybył cudzoziemiec. W 2008 roku po burzliwych negocjacjach Parlament Europejski przyjął dyrektywę dotyczącą powrotu nielegalnych imigrantów. Reguluje ona m.in. zasady wydalania, zachęca do nieprzymuszonych powrotów, wprowadza zakaz wjazdu na teren UE osób deportowanych (Firlit-Fesnak, 2010: 13–18).

Następnym krokiem zwalczania nielegalnej imigracji była dyrektywa z 2009 roku określająca minimalne normy co do kar i środków stosowanych wobec pracodawców, którzy zatrudniają nielegalnie obywateli państw trzecich. Określa ona środki i działania zmierzające do zmniejszenia skali nielegalnego zatrudnienia, takie jak zakaz zatrudnienia, wymienia obowiązki pracodawcy, który zatrudnia imigrantów, określa sankcje grożące pracodawcom, a także zobowiązuje do udzielenia pomocy prawnej nielegalnym imigrantom, np. w zakresie wyegzekwowania zaległego wynagrodzenia (Firlit-Fesnak, 2010: 20–22).

W celu przeciwdziałania nielegalnej imigracji zacieśniono współpracę między służbami państw należących do Unii Europejskiej. Aby chronić granice państw UE przed napływem nielegalnych imigrantów, stworzono pewne systemy, które mają w tym pomóc (Oliinyk, 2014: 42):

1. System Informacji Schengen (SIS) – elektroniczny system zawierający dane poszukiwanych osób i przedmiotów. Jest on narzędziem współpracy służb celnych. Dzięki temu systemowi wydawane są wizy. Zawarte są w nim informacje na temat osób zaginionych, a także podlegających nadzorowi.
2. System Informacji Wizowej (VIS) – zawiera informacje o przydzielonych wizach oraz wymienia dane wizowe między państwami członkowskimi.

W Polsce dostęp do tych systemów uregulowany jest Ustawa z dnia 24 sierpnia 2007 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym, Dz.U. 2007, nr 165, poz. 1170. Dostęp do informacji zawartych w systemach ma: MSWiA, Ministerstwo Sprawiedliwości, Straż Graniczna, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Służba Wywiadu Wojskowego, Policja, Agencja Wywiadu, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służba Celna, Biuro Ochrony Rządu, Ministerstwo Finansów, Urząd ds. Repatriacji i Cudzoziemców, Żandarmeria Wojskowa, Służba Kontrwywiadu Wojskowego i wojewodowie.

Należy zauważyć, że kraje członkowskie nie są w stanie same przeciwdziałać nielegalnej imigracji. Sukces w zmniejszaniu tego procederu możliwy jest jedynie dzięki współpracy krajów UE opartej na wspólnych przepisach, a także z krajami trzecimi oraz dzięki dobrze wypracowanej polityce zwalczania zorganizowanej przestępczości.

Azyl dla imigrantów (uchodźców)

Osoby, które ubiegają się o azyl, są migrantami przymusowymi. Wyjeżdżają ze swoich krajów z powodu prześladowań lub panującego tam konfliktu. Są to osoby, które opuściły kraj w celu znalezienia schronienia, ale nie rozpatrzono jeszcze złożonego przez nie wniosku o otrzymanie statusu uchodźcy. Postępowanie w tej sprawie może trwać wiele lat, dlatego też państwa udzielają różnej pomocy, począwszy od udzielenia pełnego statusu uchodźcy, poprzez tymczasową ochronę, skończywszy na pomocy humanitarnej udzielanej osobom, które wprawdzie nie otrzymały statusu uchodźcy, ale powrót do ojczyzny mógłby narazić je na niebezpieczeństwo (Castles, Miller, 2011: 234). Według Eurostatu w 2015 roku złożono ponad 1,25 milionów wniosków o udzielenie azylu w krajach Unii Europejskiej.

Do lat osiemdziesiątych osoby, które starały się o azyl, przybywały do Ameryki Północnej i Europy z Azji, Ameryki Łacińskiej i Afryki. Po upadku bloku sowieckiego wzrosła liczba tych osób. Najwięcej przybyło uchodźców z Albanii do Włoch w 1991 roku i z byłej Jugosławii w czasie wojen w Kosowie, Chorwacji i Bośni. Wiele osób przybyłych do Niemiec w latach 1991–1995, które starały się o azyl, należało do mniejszości etnicznych z Bułgarii, Rumunii i innych państw Europy Wschodniej. Do upolitycznienia zagadnienia azylu nastąpiło w latach dziewięćdziesiątych. W związku z licznymi napaściami na obcokrajowców, napadami na schro-

nienia, podpaleniami, które stanowiły zagrożenie dla porządku publicznego, państwa należące do Unii Europejskiej wprowadziły pewne ograniczenia (Castles, Miller, 2011: 238–239):

- wprowadzono politykę przekierowania, uznając, że państwa graniczące z UE są bezpiecznymi państwami trzecimi,
- zmieniono prawo w krajach w celu ograniczenia dostępu do uzyskania statusu uchodźcy,
- podjęto współpracę krajów europejskich w celu stworzenia zasad udzielania azylu na podstawie konwencji dublińskiej, konwencji z Schengen oraz innych porozumień wypracowanych przez Unię Europejską,
- ustanowiono politykę zerowych przyjazdów, która miała uniemożliwić wjazd do Europy Zachodniej osób nieposiadających obowiązkowych dokumentów, nałożone na przewoźników sankcje zmuszały do sprawdzania dokumentów przed podróżą,
- wprowadzono reżimy ochrony czasowej w miejsce stałego statusu uchodźcy dla osób uciekających z byłej Jugosławii.

Liczba złożonych wniosków o azyl spadła w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, jednak później ponownie wzrosła. Poprzednio do Wielkiej Brytanii nie przybywało dużo osób starających się o azyl, ale w 1999 roku liczba wniosków wzrosła do 90 tys. rocznie, a w 2002 roku wynosiła 103 tys. Napływ ten w 2006 roku został zmniejszony do 28 tys. Zaś liczbę wniosków o azyl przyjętych w krajach Unii Europejskiej z 393 tys. w 2002 roku zredukowano do liczby 180 tys. w 2006 roku. W tym czasie, w związku z konfliktem w Iraku, liczba wniosków od obywateli tego państwa wzrosła o 80% (Castles, Miller, 2011: 241).

Podstawą rozpatrywania wniosków o azyl w Europie jest konwencja genewska z 1951 roku oraz protokół do niej z 1967 roku. Zasada zakazu odsyłania jest podstawą ochrony uchodźców. Znaczy to, że w zasadzie nie można odsyłać osób tam, gdzie istnieje ryzyko zagrażające ich życiu. Jednakże art. 33 konwencji genewskiej nie zabrania wydalenia uchodźcy, który stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa.

Art. 18 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej gwarantuje prawo do azylu. Natomiast art. 19 mówi o ochronie przed usunięciem z terytorium państwa lub wydaleniem. Osobami starającymi się o uzyskanie azylu są głównie obywatele tych krajów, w których obowiązuje konieczność posiadania wizy umożliwiającej wjazd na teren UE. Niestety, osoby te często nie spełniają warunków uprawniających do uzyskania wizy, dlatego zmuszone są do nielegalnego przekroczenia granicy. Art. 3, ust. 1 rozporządzenia z dnia 26 czerwca 2013 r. zobowiązuje państwa członkowskie Unii Europejskiej do rozpatrywania wszystkich złożonych wniosków, aby był on rozpatrywany przez jedno państwo członkowskie (Rozporządzenie Rady [WE] nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania Państwa Członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela państwa trzeciego). Zgodnie

z art. 3, ust. 1 dyrektywy w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej dorobek UE odnośnie do azylu ma zastosowanie dopiero w momencie, kiedy dana osoba znajduje się będzie na granicy. Art. 6, ust. 1 określa czas rejestracji wniosków, który wynosi od trzech do sześciu dni, zaś ust. 2 obliuguje państwa do zapewnienia możliwości złożenia ich w jak najszybszym czasie. Według art. 43 dyrektywy możliwe jest rozpatrywanie wniosku na granicy w przypadku, kiedy jest on uznany za niedopuszczalny, lub w przypadkach, gdzie może być podjęta procedura przyspieszona. W pierwszym wypadku decyzja musi być podjęta w ciągu 4 tygodni od złożenia wniosku. Jeżeli nie zostanie podjęta we wskazanym czasie, należy pozwolić osobie składającej wniosek na wjazd na teren danego państwa. Procedura graniczna nie obejmuje osób, które są ofiarami przemocy lub gwałtu (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej).

W art. 4 dyrektywy w sprawie kwalifikowania określono zasady oceniania okoliczności w stosunku do wniosków o azyl, np. należy przeprowadzić indywidualną ocenę. Wnioskodawca zaś musi wykazać ważne powody, że w przypadku wydalenia zostałby narażony na niebezpieczeństwo. Zgodnie z konwencją genewską osoba ubiegająca się o azyl, jeśli oświadczy, że boi się prześladowania, ma prawo do uzyskania statusu uchodźcy, pod warunkiem że jest w stanie wykazać lęk przed prześladowaniem oraz niedostateczną ochronę ze strony swojego państwa (*Podręcznik europejskiego prawa dotyczącego azylu, granic i migracji*, 2014: 80).

W art. 12 i 17 dyrektywy w sprawie kwalifikowania określono, kogo można wykluczyć z możliwości uzyskania ochrony międzynarodowej. Są to osoby, które popełniły jeden z poniższych czynów (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony):

- działanie sprzeczne z celami i zasadami ONZ,
- poważne przestępstwo o charakterze niepolitycznym, zanim dana osoba została przyjęta jako uchodźca,
- zbrodnie przeciwko pokojowi, zbrodnie wojenna, zbrodnie przeciwko ludzkości.

Podjęcie decyzji o wykluczeniu otrzymania ochrony międzynarodowej może nastąpić jedynie po ocenie kwalifikowania się osoby do otrzymania ochrony.

Reasumując, zgodnie z obowiązującym prawem Unii Europejskiej w momencie poprawy sytuacji w danym państwie art. 11 i 16 dyrektywy w sprawie kwalifikowania dopuszczają możliwość ustania statusu międzynarodowej ochrony. Status uchodźców i beneficjentów ochrony uzupełniającej, którzy doświadczyli krzywdy, nie ustanie pomimo zmiany okoliczności, jeśli zdołają przedstawić konkretne powody uzasadniające odmowę skorzystania z ochrony gwarantowanej w kraju pochodzenia (*Podręcznik europejskiego prawa dotyczącego azylu, granic i migracji*, 2014: 88).

Europejska konwencja praw człowieka nie reguluje jako takiego prawa do azylu. W art. 3 zaznaczono jednak, że zakazane jest odsyłanie osoby będącej na granicy, jeżeli prowadziłyby to do narażenia jej na tortury, nieludzkie albo poniżające traktowanie lub karanie.

Podsumowanie

Utworzenie strefy Schengen było rezultatem wieloletnich doświadczeń i dążeń w rozwoju Unii Europejskiej do zapewnienia swobodnego przemieszczania się osób w ramach Wspólnoty, co stanowiło ważny aspekt w kształtowaniu jednolitego rynku i jego czterech swobód. Była to zarazem odpowiedź na rosnące zjawisko imigracji w wymiarze globalnym i regionalnym. Polityka migracyjna UE stała się ważną dziedziną regulacji prawnych, uwzględniającą staż członkowski państw oraz współpracę ich służb granicznych, wymogi azylowe i przyznawanie obywatelstwa.

Bibliografia

- Bąba W. (2009), *Działania Unii Europejskiej na rzecz przeciwdziałania zjawisku nielegalnej imigracji*, [w:] H. Tendera-Właszczuk (red.), *Ewolucja i ocena funkcjonowania trzeciego filaru Unii Europejskiej*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków.
- Castles S., Miller M.J. (2011), *Migracje we współczesnym świecie*, PWN, Warszawa.
- Dośpiał-Borysiak K. (2007), *Państwa nordyckie a Unia Europejska*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0095> [dostęp: 12.11.2017].
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej.
- Firlit-Fesnak G. (2010), *Polityka Unii Europejskiej wobec nielegalnej imigracji zarobkowej z państw trzecich*, [w:] G. Firlit-Fesnak, *Instrumenty przeciwdziałania nielegalnemu zatrudnieniu cudzoziemców w wybranych krajach UE. Rekomendacje dla Polski. Raport z badań przygotowany na zlecenie Państwowej Inspekcji Pracy*, Zakład Migracji i Stosunków Etnicznych Instytutu Polityki Społecznej UW, Państwowa Inspekcja Pracy, <http://www.ips.uw.edu.pl/pliki/zaklady/zmise/nielegalniUE.pdf> [dostęp: 1.12.2017].

- Grot K., Kaźmierkiewicz P. (2014), *Polska polityka wobec cudzoziemców – założenia, cele i instrumenty*, [w:] M. Trojanowska-Strzeboszewska (red.), *System Schengen a imigracja z perspektywy Polski i Niemiec*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o cudzoziemcach, Dz.U. 2016, poz. 1990.
- Oliiynk I. (2014), *Nielegalna imigracja wyzwaniem dla strefy*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Rzeszów.
- Podręcznik europejskiego prawa dotyczącego azylu, granic i migracji* (2014), Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Rada Europy, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.
- Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania Państwa Członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela państwa trzeciego.
- Szachoń-Pszenny A. (2011), *Acquis Schengen a granice wewnętrzne i zewnętrzne w Unii Europejskiej*, Ars Boni et aequi, Poznań.
- Szachoń-Pszenny A. (2014), *Wymiar prawny i terytorialny strefy Schengen*, [w:] M. Trojanowska-Strzeboszewska (red.), *System Schengen a imigracja z perspektywy Polski i Niemiec*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa.
- Trojanowska-Strzeboszewska M. (2014), *Przywracanie kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen*, [w:] tejże (red.), *System Schengen a imigracja z perspektywy Polski i Niemiec*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa.
- Tuora-Schwierskott E. (2015), *Migracje a polityki migracyjne. Prawo Unii Europejskiej na tle wybranych doświadczeń krajowych*, Wydawnictwo De-iure-pl, Ratychoń.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2007 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym, Dz.U. 2007, nr 165, poz. 1170.

Załącznik nr 1

Przyczyny przywracania kontroli na granicach wewnętrznych

Rodzaj wydarzenia	Liczba przywróceń kontroli na granicach	
	2000–2003	2006–2010
Wydarzenia o charakterze politycznym lub związane z polityką	25	13
Posiedzenie Rady Europejskiej i Rady UE	10	1
Inne wydarzenia polityczne: – szczyt G8 w Genewie w latach 2001 i 2009 – szczyty NATO – Europejski Szczyt Gospodarczy w Salzburgu w 2001 roku – konferencja Banku Światowego – konferencja Euromed w Tampere w 2006 roku – konferencja państw Afryki i Francji w Cannes i Nicei – konferencja ONZ w 2009 roku – Rada Ministrów OBWE w 2008 roku	8	11
Wizyty przywódców państwowych lub politycznych, np.: – wizyta prezydenta Iranu Chatamiego w Niemczech – wizyta premiera Hiszpanii Aznara w Luksemburgu – wręczenie nagrody Nobla Arafatowi – wizyta prezydenta Chin w Islandii	5	1
Pobyty wypoczynkowe polityków najwyższej rangi w regionach przygranicznych	2	–
Wydarzenia związane z przestępczością	3	7
Demonstracje grup związanych z ETA lub innymi organizacjami baskijskimi (np. demonstracje Batasuny) Obchody 50. rocznicy powstania ETA w 2009 roku	2	5
Domniemana działalność grup przestępczych (MC Hells Angels) w Islandii	1	2
Wydarzenia związane z chęcią powstrzymania imigracji z krajów trzecich	3	–
Regularyzacja niezarejestrowanych imigrantów w Belgii w styczniu 2000 roku	2	–
Zmiany polityki azylowej w Belgii w 2000 roku	1	–
Wydarzenia sportowe	2	1
Piłkarskie Mistrzostwa Europy w 2000 roku (granica belgijsko-holenderska i niemiecko-holenderska) Europejskie Mistrzostwa w piłce nożnej w 2008 roku	2	1
Inne	–	1
Wizyta papieska na Malcie w 2010 roku	–	1

Źródło: Trojanowska-Strzęboszewska, 2014: 54.

Summary**Movement of people in the Schengen area of the European Union**

This article discusses the most important issues related to the movement of people in the Schengen area of the European Union. It contends that EU immigration policy is an important area of legal regulation that takes into account the membership status of states and the cooperation of their border services, asylum requirements and citizenship. The essence of the Schengen area and the free movement of people, illegal immigration and border control, the asylum system and the cooperation of border and police services are outlined.

Keywords: Schengen area, free movement of persons, illegal immigration, border control, asylum system, cooperation of border and police services